

અનેક ગજવશીઓના આશ્રય તળે ચાલતી
અને પ્રજાની પસંદગી પામેલી

શ્રી હિન્દ નાટક સમાજ

(જામનગર)

અમન-ચમન

જાપાવી પ્રસિદ્ધ કરનાર

મ કરલાલ મણિશંકર ગોવીંદજી બી. એ.

માલેક—શ્રી હિન્દ નાટક સમાજ

(સર્વ હક્ક સ્વાધીન રાખ્યા છે)

માત્રુતિ ફડી સર્વ ૧૯૨૩. પ્રત ૧૦૦૦

મધુ-સાગર પ્રેસમાં ધિરિજાશ કરેલી ત્રિવેદીએ છાપ્યું,
યુ સ્મોલ કોલ કોર્ટની સામે, કેમ્પબેલ સ્ટ્રીટ-કચેરી.

કૌમત ચાર આના.

૨૦૮૪૩

વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય
જામનગર
જામનગર-કાડીયાવાડ.
૧૯૨૨

અમારી આત્મકનિઘ્રહ ગોળીઓએ હિંદુસ્તાનના નિારાપરના મુખ્ય બદરો-કરાચી, મુબઈ મદ્રાસ, અને કલકત્તા, અને મરહદશ અમૃતસર તેમજ અદના લાગમા પેશ્વાની જુની રાજધાની પુના ખાતે પોતાના થાણા જમાવવા ઉપરાત બરમામા રગુન ખાતે, સીલોન મા કોલોખો ખાતે સ્ટ્રેટમટ્સ સેટવમેટસમા સીંગાપોર ખાતે, સીયામ મા બેકોક ખાતે, અને ચીનમા હોંગકોંગ ખાતે પોતાના થાણાઓ મેસાડવા છે અને હજુ પણ આગળ વધવાની તૈયારીમા છે આનુ કારણ એજ કે એ ગોળીઓ અખુટ બળ ધરાવ છે ને પોતાનુ સેવન કરનાગએના પેસાચ તથા વાર્ વિકાગના સવે દરેક દુર કરી તેઓને અખુટ બળ આપે છે

કિમત-૩૨ ગોળીની હબી ૧ ની ફક્ત રૂા ૧) એકજ

વધારે વિગત જાણવા માટે પ્રાદેસ્ટવીસ્ટ મળાવી વાચો

વૈદ્યશાસ્ત્રી મણીશ કર ગોવિંદજી

આત્મકનિઘ્રહ ઓપધાલય

કરાચી ઓપીસ -

જામનગર-કાડીયાવાડ.

અદર રોડ-સ્વામીનારાયણ ચાલ

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગજરાતી કૉપીરાઈટ વિભાગ]

અનુક્રમાક ૧૦૮-૪૩ વર્ગિક

પુસ્તકનુ નામ અમળ યાત્રા

વિષય ટ - ' ૨ - ૪

મુખ્ય પાત્રોનાં નામ.

પુરુષ વર્ગ

અમનસિ હ	અમગતલીનો રાજા
ભડભડ	અમનમિલનો વિશ્વાસુ નોકર (બ્રાહ્મણ)
દુગુણિ હ	ચિત્રગદનો હાકોર
ચદુલાલ	ચપકનગરનો એક વણીક ગ્રહસ્થ
ચતુર	ચદ્રાવતી નગરીનો ગ્રહસ્થ, ચદુલાલનો મિત્ર
ચપક	ચતુરનો મિત્ર
નગરે	}
માહેલીઓ	
જહલે	
પરખત	
	દુગુણિસિલના હજુરીઆ

સ્ત્રી વર્ગ

અમન	ચપક નગરીની ભરવાડબ્ધ
ગુણિયલ	અમનસિલની રાણી
ચથળા	} ગુણિયલની માહેલીઓ
અથળા	
કુસુદ	ચદુલાલની સ્ત્રી
ચીચી	ચદુલાલની બહેન
નવી (ખલકન દા)	ભડભડની નવી સ્ત્રી
જુની (સુશીલા)	ભડભડની જુની સ્ત્રી

ગ્રેમદેવ, મોહદેવ, અપ્સરાઓ, હગ, વણિકો, દરબારીઓ, સિપાઇઓ, નાયકોઓ, વગેરે, વગેરે

અમન-ચમન

નાટકનો ટુંક સાર.

અ ક પહેલો.

મગળાચરણ

પ્ર૦ ૧લો—કાષ્ટ વખત સ્વર્ગલોકની ગંધમુખી અને ચાતુરિકા નામની બે અપ્સરાઓ મનુષ્ય લોક જોવા નિકળતા, તેમા શુદ્ધ પ્રેમી મનુષ્યોજ પરિણામે સુખી થાય છે એ વાત જાણવામા આવતા ‘પ્રેમ’ ને ઝોળખવાની ઇચ્છા કરે છે તેટલામા “પ્રેમદેવ” ત્યા આવી પોતાનો પ્રભાવ તેમને જણાવે છે અને તે વાત દ્રઢ થવા માટે અમરાવતીનો રાજા અમનસિંહ જે પુર્વ જન્મમા વિદ્યાધર હતો તેનું જીવન ચરિત્ર જોવા જવાનું કહી તેઓ મહિત નીકળી જાય છે તેટલામા પાછળથી મોહ આવે છે અને પ્રેમના પ્રભાવને વીંખી નાખવાની પ્રતિજ્ઞા કરી જાય છે

પ્ર૦ ૨જો—અમનસિંહની રાણી શુશિયલ પોતાના મહેલમા સખીઓ સાથે વિનોદ કરે છે તેટલામા અમનસિંહ આવે છે અને લોકોને હેરાન કરનાર સિંહનો શિકાર કરવા જવાની રજા માગે છે તથા શુશિયલની ભવામણ પ્રમાણે પોતાના નિમકહલાલ ભડભડ નામના વ્રાહ્મણને સાથે રાખવાનું વચ્ચલ કરી જાય છે

(૫)

૩૦ ૩ જો—ભડભડ ઘાઠણની નવી સ્ત્રી ખલકનદા અકડેઆ સાથે પ્યારમા પડે છે પણ ભોળો ભડભડ તેના મોહપાશમા, તે કાષ્ઠ ન સમજતા પોતાની સુશીલા નામની જુની સ્ત્રી સત્ય કહે છે છતાં તેને ત્રિકારે છે અને પોતે ખલકનદાની રજા લઈ અમનસિંહ સાથે જગતમા જાય છે

૩૦ ૪ થો—અમનસિંહ અને ભડભડ જગતમા નીકળ્યા છે ત્યાં પણ ભોળો ભડભડ વાકુના ગાણુ વિસારતો નથી.

૩૦ ૫ મો—ચિત્રગદનો રાજા દુર્ગણસિંહ જે પ્રથમ ગુણિયલને પરણવા આહતો હતો તે પોતાના મદદગારો સાથે જગતમા અમનસિંહ ની મામે થાય કે જેમા પોતે પકડાય છે પણ અમનસિંહના મનની મોટાઇને લીધે નમી જીવનો છુટી જાય છે તેના ગયા પછી ડગ લોકો અમનસિંહ તથા ભડભડને ફસાવવા આવે છે પણ તેમા ભડભડની ચતુરાઈથી તેઓજ હેરાન થાય છે અહીં અમનસિંહ અને ભડભડ શ્રુટા પડી જાય છે

૩૦ ૬ ઠો—અમનસિંહ એકલો પાસેના એક નેસમા ચમન નામ ની એક ભરનાડની ડોડી કે જે પૂર્વજન્મમા અમનનાજ સ્ત્રી હતી અને માત્ર એક મુનિના શાપથી આ પ્રમાણે હીનજાતિના મનુષ્યમા જન્મી હતી તેને ત્યાં આવી ચડે છે અહીં તેનો સત્કાર થાય છે, પ્રેમ દેવના પ્રભાવથી અમન-ચમનનું એક બીજા તરફ વલણ થાય છે તેટલામા મોહની પ્રબળ શક્તિથી ચમનનું મન ફરી જાય છે અને અમન ઉદાસપણે નીકળી પોતાના રાજ્યમા આવે છે

(૬)

અ ક બીજો.

પ્ર૦ ૧ હો—સતી ગુણિયવ પોતાના સ્વામી અમનમિહ શિકાર થી પાછા ફર્યા પછી તેના મનમાં થયેલા ફેગફારને જોઈ તથા અમનના પ્રામગિક ગળ્લોપરથી તેનું મન ક્રોધ બીજી સ્ત્રીમાં લાગ્યું કે એમ ચેતી તેને શિખામણ આપે છે તથા પોતે મનમાં મતાપ કરે છે

પ્ર૦ ૨ જો—લડભડ જગવમાંથી એકલો પોતાને ઘેર આવે છે તેની પહેલા ખલકનના અકડેખા સાથે નાશી જાય છે લડભડને તેની જુની સ્ત્રી એ ખબર આપે છે, ત્યારે તે મનમાં બહુ હેગન થઈ એ લોકોની ખમગ લેવા પાછો નીડળી પડે છે

પ્ર૦ ૩ જો—દુર્ગુણમિહને પોતાની કચેરીમાં ખમગ મળે છે કે જે અમનમિહે જગતમાં તેને પકડ્યો હતો તે અમનમિહ તો ગુણિયવનો પતિ છે આથી તેનું અપાકિતું નેર ઉમગી આવે છે અને તે ગુણિયવ નું હરણ કરવા તૈયાર થાય છે

પ્ર૦ ૪ જો—અમનના પ્રેમમાં હેરાન રહેનો અમનમિહ અમનને મેળાવા માટે મહેનતથી ક્રોધ ન જાણે તેમ ત્યાંથી નીકળી જાય છે ગુણિયવને એ ખબર મળતા તે બહુ શોક કરે છે નેટનામાં લામ માંથી દુર્ગુણમિહ તેના મહેનતપર ચડી આવે છે પણ એ શ્રી રજપુતાણી તથા નિમકલનાન દામી મોના લાથમાં મપડાઈ તેઓની દયા ઉપર શરમ લગી રીતે છુટી પાછો જાય છે

પ્ર૦ ૫ જો—અમનમિહ અમનના પ્રેમમાં પીડાય છે પ્રેમનો પ્રભાવ જોવા અપ્સરાઓ આવે છે અને તે પછી એજ રસ્તે ખલક-

(૭)

ના અઢડેખા એક બીજાપર પ્યાર બતાવતા નીકળી જાય છે

પ્ર૦ ૬ છો—ચમનના ગામના ચંદુના નામના ગ્રહસ્થના વિવાહ પગ ચતુર નામનો એક વિશુદ્ધ વૃત્તિવાળો વિદેશી ગ્રહસ્થ પોતાના ચંદુના નામના મિત્ર માથે આવેલ છે તેને ત્યાં દુધ દેવા ગયેલી ચમન મોહના પ્રભાવથી તેનેજ ચાહવા લાગે

પ્ર૦ ૭ મે—ચતુરની વૃત્તિમા ચમનના પ્રેમનુ સ્વપ્ન પશ્ય નથી નથી તે પોતાના મિત્રના વિવાહ થઈ રહેતા પોતાને ગામ જાય છે અને એ ખમર ચમનને મળતા તે નિરાશ થાય છે

પ્ર૦ ૮ મો—ચંદુવાસ તથા તેની સ્ત્રી કુસુમનો પ્રેમ વિનોદ

અ ક ગીતો.

પ્ર૦ ૧ લો—ચતુરને મળતા જવા માટે તૈયાર થયેલી ચમનની પામ અમન આવી પહોંચે કે, પશ્ય મોદવશ થયેલી ચમન તેનું અપમાન કરે છે અમન નિરાશ થઈ ચાલ્યો જાય છે

પ્ર૦ ૨ જો—નિરાશ થયેલો અમન અફસોસ કરી ભમે છે તે જોઈ પ્રેમનો પ્રભાવ જોવા આવેલી અપ્સરાઓને પશ્ય દયા આવે છે પશ્ય ભારી પ્રવળ ગણી તેઓ નીકળી જાય તે ચમન પુરુષપ્રેમી ચતુરના ગામ તરફ જાય છે રસ્તામા ડમ લોકો (અમનસિહ અને ભક્ષ ભડને અગાઉ મર્યા હતા તેજ) મળે છે તેને યુક્તિથી ગામ તરફ લઈ જાય છે

પ્ર૦ ૩ જો—ડમ લોકો પોલીમના હાથમા સપડાય છે ચમન ચતુર ને ત્યાં નોકર થઈ રહે છે અને કામ પાર પાડવાની ઉમેદ બાંધી ખુશી થાય છે

પ્ર૦ ૪ થો—ખલકનદા તથા અકાડેખાની ખળા લેવા નીકળેલો ભડભડ એજ ગામમા આવે છે ત્યા શિક્ષા પામેના પેના ઇંગલેન્ડિને સિપ મંઆ જેલમા લઇ જાય છે તે જુએ છે ઇંગ લોકો પસ્તાવે કરે છે

પ્ર૦ ૫ મો—ચતુરને ત્યા રહેલી ચમન એક દિવસ ગત્ર ચતુર પાસે આની પોતાનો મોહ જાહેર કરે કે પશુ ચતુર એ નીચ કામને એકેમ ફિટકારી કહાડે છે મોહની શક્તિ ઓછી પડી જાય છે અને ચતુરના બોધથી ચમનનું મન ચમન નગ્ન વળે છે અને ચતુરની શિખામણથી તે ચમનની શોધમા નીકળે છે

પ્ર૦ ૬ ઠો—અમનનું પોતે અપમાન કરેલ તેન માટે ચમન પસ્તાવા કરી નીકળી જાય છે તે પછી એજ રસ્તે શોધ કરતા ભડ-ભડની નજરે ખલકનદા તથા અકાડેખા ચડના તે તેને પૂગતી શિક્ષા કરી સતોષ મેળવે છે અને પછી આગળ ચાલે છે ત્યા ગુણિયલ જે પોતાના પતિને સોધવા નીકળી છે તે મળે છે પતિની ચિતાથી તરફડી તે એ સતીની ભડભડ આત્માસના કરે છે

પ્ર૦ ૭ મો—અમનના શુદ્ધ પ્રેમથી તણાવેલી ચમન જ ગલમ ભમતી પસ્તાવા કરે છે ત્યા અમન પશુ તેના પ્રેમમા હેરાન થતા નીકળે છે હુપી રીતે તેના હિદ્ગારે સાબળવાથી ચમનનું દિલ બહુજ બરાબ આપતા તે એકેમ તેને આવી મળે છે અને નેટનામા ગુણિયલ તથા ભડભડ તેની શોધમા ત્યા આવી ચડે છે અમનના કહેવાથી સતી ગુણિ-યલ ચમનને પોતાની બહેન બરોબર સમજે છે અને શુદ્ધ પ્રેમનો પ્રભાવ બતાવતો આ ખેલ મુશ્વરનાતિ સાથે સમાપ્ત થાય છે

જય શ્રી હિન્દ
અમન-ચમન
 નાટકનાં ગાયનો.

અ ક પહેલો.

અસરાઓ—

૧

વદન પ્રથમ પરિક્ષ્ણ,
 સચગચગ જે સ્યામ—
 ગાઓ ગાઓ ગુણો વા ના,
 અમર અમર થાના
 નોડો અનીતિ અહ કાગ,
 છુટે સંસાર—

૧૬૧૦

અસરાઓ—

૨

સ્મરણ કરીએ શુદ્ધ ચિતેથી પ્રીતેથી પ્રેમ દર્શન દરશાવોને,
 દેવ ધ્યાણુ છે હમ્મશ નજરે નિહાળવાની ઉરની ઉમેદ બર લાવાને,
 સ્વરૂપ તમારૂં હશે કાણુ જાણુ કેલુ ન્યારૂં સશય ચયો છે તે સમાવોને—
 સ્મરણુ

જળ સ્થળમા કે વસો વાદળમા,
 નર, વાનર કે પક્ષ જક્ષ દક્ષ લક્ષ
 નથી સમજવોને—

સ્મરણુ

(૧૦)

અપ્સરાઓ

૩

ચાલો જાઉંએ જોવ ને પ્રતાપ પ્રેમનો,
 પ્રતાપ પ્રેમનોએ કેવો તાપ તેમનો— ચાલો
 ન્યારી ન્યારી પ્રેમી પ્યારી,
 પ્રીત તેથી પ્રાણ જતા સત્ય શુ તે થાય, થાય, થાય થાય,
 ચાલો ખરે જોશુ નજરે દેખાવ રહેમનો
 દેખાવ રહેમનો રે કેવો તાપ તેમનો— ચાલો

સાહેલીઓ

૪

અહા સખી સુદર સ્વરૂપથી ભરેલી,
 વા વા વેલી જોખન રૂને ખીલેલી
 હા હા નકી નાથ મગ રગમા રમેલી,
 શુ—જુઓ વળી એવુ શુ કહો ડો છુ અફેલી
 સા—ખીલ કળા કમળની રવિ કિંચુને જોતા,
 તેમ પ્રિયતમથી પ્રવૃષ્ઠ દિમે
 શુ—જાઓ જાઓ દૂર બાહ,
 સુણી વેણુ શરમાઇએ— સખીરી
 સા—ઝોહોહોહોહો જાણી ચતુરાઇ તારી ઘેલી (૩) વા વા

અચળા—

૫

છે અજન્મ પ્રેમનો રગ, મતિમદ તેને શુ જાણે
 રે ગજળ્ય તેમનો દગ, પ્રેમી જન તેજ પરમાણે
 કમળ પ્રેમ જાણે રવિ જોષ ખીલશે વાણે,

ભ્રમર તે પ્રમાણે કમળમા કંઠ થઈ માણે
 પ્રેમીજન પ્રેમની ખાણે રે સફળ છે જન્મ એ દાણે—છે,
 દીપને પીછણે પતંગ પ્રેમી મરણ આણે,
 કુરંગને વીરાણે પ્રિય રાગે મરે બાણે
 પ્રેમીજન પ્રેમની ખાણે રે, સફળ છે જન્મ એ દાણે—છે.

ચ ચળા—

૬

નંદ વીટી વીછીઆ ને વાળી માગ વાક્ષ્યા,
 ઝીણા ઝીણા વળી ઝુમણા ધડાંવા,
 સા—ઓ હો હો હો હો
 ચ —નવમરો એક મોતીકરો હાર મારા બાવળા,
 નાભુક રમિક નથડી જડાવા,
 સા—ઓ હો હો હો હો
 ચ —રૂમઝુમ પગ પાન કરાવો, કળ્પ કલ્પ સોને મઢવા
 ઉત્તમ દિયુ અમગ લાવોઃ ઝીંક ભરી કાચળી સીવડાવો
 લપ આવો લપ આવો, રસિકરાજ મન ભાવો—વેઠ.

ચ ચળા—

૭

હારે ચાલો, રસિક હૃદય બીડી બાથ,
 ઓ પ્યારા મારા ચક્ષુ તાગ હેતે ઝાલી હાથ
 રમો રતિનાથ કમલીક સુદરી સગાથ,
 ચપળા—ચતુરા સુબન થકી થસે હુ તો મહાત

ગુણીયલ—

૮

ચાલો પ્રીતમ પ્યારાણ,
 હુ તમ ચરણની રજ ઘસાણ,

(૧૨)

મહાલો મોહન માગજી

આ તન મન ધન છે તમારાજી

અ૦—ઓ હો હો મધુરી મેના મારી

મધર વચન શ તાગજી

મુ૦—કે કિલ કચ રમે રનિ રગ ન્યારા

અ૦—(લે ત્યારે આ મન્નની પ્રથમ પ્રમાદી)

ગુ૦—(હામ વહાના આનો ભવાભવની યાદી)

અ૦—સમજ્યો હુ તારા હંસારાજી—

ચાલો૦

ખલેકેન દા—

૯

ભાગ્ય મમ કમ ભાગ્ય ક્યારે ઉચ્ચાડ,

ધર ન સારૂ વર ભીખારૂ વય જનારૂ વ્યર્થ મારૂ,

રે ચિતકુ ચળનારૂ— ભાગ્ય૦

બુડો મલ્યો ભરથાર ગુણલીલો ને ગમાર

હુ છુ નાભુક નવલી નાગ

શામ્ન ગાય સદાએ સતાવે ખુબ કરીને ખાર,

પાપી પિતા તમારૂ ન મારૂ જરીએ થનારૂ— રે૦

મુશીલા—

૧૦

સ્વામી કામી રહી ખુખી બહુ થાગોજી

પામી ભારે ભય પુરા ભરમાશોજી

ચેનો ચેનો નાથ હુ કહુ જોડીને હાથ

હો ભયુ' રે કહુ સાચુ રે,

આખ મીચીને ખ્યારા ન દોડયા જશોજી,

પીંગળાનો ખ્યાર, છે અતિશય ભયકાર—હો ભયુ રે૦

ખલકેનહા—

૧૧

આખોના તાગ, એકઠી મુરી નહીં બીજારે,

બા—તમને સમ આગ, અતરમા દુખીયારા નહીં થાશેરે

ખ—મીન કદી નવ જીવ જગસિય, અ બૂલો છો કેમ,

વિરહ તમારો મને મારશે, ધન જરા પણ રહેમ—આખો.

બા—દેહ દુર જશે પણ મારો જીવ રહે તમ પાસ,

નમણી નયને નીર ન બરશે ધરશે નહિ મન ત્રાસ—તમને.

ખ—અતર ધુળે કાષ્ટ ન સજે, અકળામણ બહુ થાય,

નથી ખમર મુજને પતિ વિગેહે કેમ કરી જવાય—આખો.

બા—પરવશ છું તમ પ્રેમવડે પણ અત્યારે લાગ્યા,

રળ દિયો હિર ધૈર્ય ધરીને, પવિત્ર પ્રાણાધાર—તમને.

બાડબાડ—

૧૨

સળવળ સળવળ મુખમા થાય,

છે લાડવામાં મન થન યન,

જળ છુટે જીભઠીમાલ,

છે લાડવાને ધન ધન ધન—

સળવળ.

ધરને જરને ખજુ વિસરાયે,

પગમા દગમા બળ ઉભરાયે,

શું ચગને ઠગવી કશુ થાયે,

લાડુતણી વગ ન્યા વપરાયે—

સળવળ.

ઠગ ૪—

૧૩

દાવ પેચ હરદમ મરદાષ ખરી,

શિકારને ઝટ પટક,

(૧૪)

ઝી અમથી લાલચે લટકે, ન છુટી શકે,
જઠડો જન્ને છળ જાળમા
ઝટપટ ખટપટ લટપટ મળે,
સૌને ત્રિયો નિજ ફાગમા હા,
ચાલો વા વા વા—

દાવપેચઃ

કંઠ ૨—

૧૪

કષ્ટ નવ સૂજ પમ બહુ ધુળે,
ધન પણ ધુળે, ના આવ્યું,
દાતમા દષ્ટ ગયો નકકી,
અમને પોચો અધો ચલની ઉધો ધધો,

કંઠ ૧—મુજને કીધો અધો, આખો ચોળું

બન્ને—બાળ ગધજા છટકી,

લુચ્ચો ખરો (૨) લીલા ભરોમે,
ફામા અરે—પકડો જઠડો પટકી
બાળ ગધજા છટકી—

કપ્પ

ભરવાડની છોકરીઓ—

૧૫

બલિહારી રમિયા ગિરધારી સુદર સ્યામ હો,
તણ અમને મથુરાના વાસી આવા ન બનીયેજી
વામવડી વાગી એમ ભણકારા વાગે છે,
વ્રજવાટ લાગે હવે ખારી—
વૃદાવન ઢેરી શાલા તમવિષ્ણુ અમને તો,
આખે દીડી લાગે નવ સારી—

સુદર૦

સુદર૦

(૧૫)

જમનાનો કાઠો આજે, ખાવાને દોડે કાંઈ
અકળાવી દે છે અમને ભરી— સુદર
ગોવરધન તોળ્યો તમે ટચલી આગળીએ ને
અમપર ઢોળ્યો ગિગધારી— સુદર૦

૧૬

ગરબો

હો કાનુડે મને ઘેલી કીધી
મહીની મટુડી લીધી પરાણે કાનુડે ઘેલી કીધી— હો૦
સાખી—સાભળજો સાહેલડી, છે પ્રજવાટ,
માન ભાન લે છે હરી હરિ જમુનાને વાટ
અગમા ભિગ ગગને વધારનાર,
તાપ હરે પાપ કરે ઠાર હા હા હા— કાનુડે૦
સાખી—છેલ્લ જખીને નિરખતા, વિસરે છે ધરબાર,
હરિ દર્શન વિણ છે મને સુનો આ સસાર
હુતો સ્વભામા દેખુ છુ નન્નો કુમાર,
મારા ચિત્તમાહી બેઠો ગાયોનો ચારનાર,
સાહેલી— કાનુડે૦

અમન—

૧૭

થુ જખીલી એ છોડી ગઇ ૩
કેવી દશ આ અધ રે— થુ૦
તન ફરી કરી શિર નેરી
ચિત્ત ચોરી ગઇ એ ચોરી

(૧૬)

ગતિ રતિ રતિભર નહિ રહી બાંધી કે
 નયનોને નચાવીને ગોરી
 દ્રઢ બાંધી ગઈ પ્રેમ દોરી કે
 દુખભર ઉર મુજ સ્મરશર સહીરે—કવી૦

અંક બીજો.

સુષીયલ—

૧૮

થઈ બહુ વાર હૃદય વિહાર,
 ના આવ્યા કેમ પારી વીસારી સુખકારી
 પળ પળ ખસક થઈ ખારી
 વધુ વધુ વિપદ કરનારી,
 વિરહ સહન ન થાય છુટે અમ ન પારી,
 પતિ પદ શાંતિ મળનારી,
 તન મન બાંધી ટળનારી—

થઈ૦

સાહેલીઓ—

૧૯

જ્ઞાતી શાંતિ વરો ચિતા દુર ઢરો,
 રસભર મળશે પ્રિયતમ પ્રેમ ઝરો—
 વદન કમળને નન કરમાવા,
 હૃદય કુસુમમા શુ ખેદ ભરો —
 થાય પરિક્ષા કનકલતાની,
 વિરહ અનલથી એ ધ્યાન ધરો—

જ્ઞાતી૦

જ્ઞાતી૦

જ્ઞાતી૦

અમનસિ હ—

૨૦

બનાઓ છે બેભર મુજને ને ઓ મુદરી,
 ચદ્રમુખી ચતુગ તે પુરી ચિત ચોરી કરી,
 ચમન સીલી ચાન તાગી , હમને શરમાવનારી,
 પ્રેમ કટારી મારી ને, કલેજે આકરી;
 રગ વિદામો રમણી તાગ, દગ કરે છે મનને મારા,
 કુટિલ કટાક્ષો તાલગ, માંડે દિલ ચીરે ફરી
 જોડ નથી આ જગમા તારી, પ્રેમભરી ઓ પ્રાણુ પ્યારી
 પાસે આની લે બચાવી, તુ દિલ પીડા હરી

શુભિયલ—

૨૧

તન મન ધન તમપર વાડે
 તમે છે પ્રાણુથી પ્યાગ
 પળ પળ તમ દરશન પ્યાડે
 રસીલા ગજવી માગ
 નરવગ સુખકર સગ વસો વરમાવી સુધાધારા,
 કાપનારા તાપ મારા પ્રેમના કયારા— તન૦
 તમવિશ્વ મુજ મન છે સખળા સુખભોગ સદા ખારા,
 ચાલો પ્યાગ મહાલો પ્યારા ના થશે નારા— તન૦

ખલકનહા—

૨૨

રંગીલા ગદિયાળા હો ગરિયા રગ મહાલોને,
 પ્રીતિથી જગ જીત્યા હો અહીથી ઝંટ ચાલોને—રંગીલા૦
 અ૦—હૈરાન જાન તેગે ચમકીલે બાલોસે (૨)

(૧૮)

ખ૦—પ્રધારા પ્રાણ પ્રેમેથી માગ ચાલોને (૨)—૨મીના૦

અ૦—મયે તો દિલ ભર હું તેરા જન નિવભર હું તેરા

ખ૦—જોડશો ના, મન મોડશો ના રહેમે જોડશો ના—

પ્રેમ ત્રોડશો ના—

૨૨૦

અમનસિહ—

૨૩

મારો જીવ બહુ ગભરાય રે પ્રેમ મધુ મે પીધુ

મારા મનમા કાષ્ઠ કાષ્ઠ થાય દિલ તો મે દષ્ટ દીધું

માનુની મન માનેલી તે રક હુદય શીઃ વીધુ

ભાન ભુલી તુજ કંઠે ભટકુ જોને જરા તુ સીધુ દિલ૦

ભુરકો નાખીને ભગ્નાઓ કાઢકે કામણ ને કીધુ,

નયન નચારી નખરેવી તે (વહાલી) તન મન વરા -ગી લીધુ—દિલ૦

શુભિચલ—

૨૪

ઓ પિયુ આવો હો આવી ગયાવો હો પ્રમી કહાવો

કરો કેમ સીતમ આવોરે—

ઓ પિય૦

દૂર ન થાઓ હો દુર ન જવો નહિ રઝગાવા રે

નાશી ન જવો દોષ બતાવો કા તવમાવોરે,

અરે હાય, બહુ થાય, મન લાલ ન ખમાય—ઓ પિયુ૦

આ દુખ દાવો હો કાણે ચલાવો લાવી અલાવોરે

માહેલી આવો ખજા લાવો શીશ ચલાવોરે,

અરે હાય, બહુ થાય મન લાલ ન ખમાય—ઓ પિયુ૦

સાહેલીઓ—

૨૫

ગુણવર્તિ ગુણીયલ મહીર ધીર ઉર શાંતિ ધારોને

મનિ સત્વણી બ્રાન્તિ ટાળોને
ચિન્તા બાળોને મનિ નમનિ ઝનિ વાળોને—ગુણવતિ૦
સીના સુન્દરી મળી પનિને ગેહેથી ફરી નળરાણી ભાળોને
ગાણી વાળોને— સતિ૦
કાંટો કાપશે સુખ નમોમે અળ્યા આપશે મન શકા બાળોને
બહેની ન્યાળોને — મનિ૦

માહેલીઓ—

૨૬

દિમન ભગ ધસી માગવા અટ રક્ષમનને ભૂમીભર કરવા,
મિલ્લણધગ ગદ્દો જાવા, હોગ કરે તે દુષ્પિ થાવા—દિમ્મત૦
વણ જોવાગ્યા ચડીને આગ્યા મળશે મરણ લાવા
બહેની આવો શરી કલાગ
અવમગ સુખ કર કડીને આવા
નામે આમ— સિદ્ધણ૦

અમનમિહુ—

૨૭

કોમ મીવાવો ગે
વસી ચમન ચતુરી ચિત્તમા
કોમ બતાગરે
માડ મન પગવશ પ્રિતમા,
લગન લાગી પ્રિત અગન જાગી ચિત્ત ચમન ચમન ચાહે છે રે
ચમન પ્યારી તુ ચમન પ્યારી મુજ મન મંદીર માહે છે રે
ગયુ હ્રદય છટકી ભમ્ ભટકી ભટકી
રણો અમન અલગ રીતમા— કોમ૦

ખલકેન દા —

૨૮

થયુ ગ્રહણ મટ્યું દિલદાર રસિયા ચાલોને

હુ તો વારી વારી જાઉં, ભારી ખુશી ખુશી થાઉં,

અ૦—માલ તરેકા ખીલાઉં, જાન તરેપે ગવાઉં— દિલ૦

ખ૦—મારૂં જોમનીયુ આજે તો બનીયુ

અ૦—જાતી તુ બડી હુશીયાર - હા હા

દી સે હો સ્યાની હનરાની હજાર

મીલી ગુલઝાર, હો ખુશકાર,

ખ૦—કરો નહિ વાર રસિયા ચાલોને —

થયુ૦

અમન—

૨૯

મોહનજીએ મારૂં ચારી લીધું ભાન રે,

રગ રસીલે છેલ જમીલે બાધી બનાવી મુને બાન રે—મોહનજી૦

વિરહની જવાબા અગ જાળે છે, દાળે છે મધળી માનરે—મોહનજી૦

ક્યારે મળુ હુ ક્યારે હળુ હુ, ક્યારે કડ રસ પાનરે—મોહનજી૦

પ્રેમ છોકલી થઇછુ હુ ઘેલી, હુ તો ગોપી ને અ કાન રે—મોહનજી૦

અમન—

૩૦

જ્ઞાણથી વીધી દાન દીધી કામની કાંધી ઠાર

પીડે મુજ મન પ્યાર દીધા દગો દિલદાર

તન મન કરી ગયો સુનકાર એ

કામની૦

દયા નહિ તજભાર, મળ્યો નહિ પક્ષવાર,

શિર પગ ધરી ગયો તનવાર એ

કામની૦

(૨૧)

અંક ત્રીજો.

અમન—

૩૧

કયા ગ્હ તમે પ્રાણ પ્યાર,
દિનગેન ચન નહિ વિગ્દમહી તમાગ—ક્યાં
ખાવુ પીવુ ના ગમે, માગે બહુ કામ જવાગા,
છેક દયા છેડી મ્મ વિવાગી મિયુ મ રા—દિન
આવી મચાવો હવે પ્યારા ગ્હા છે શુ ન્યારા,
ક્ષણ પણુ નમવિણુ જીવે ન દુખી દારા—દિન

અમન—

૩૨

જાન પાપી તુ દગ થા જા જા રે
હુ જાણું નહિ કાણુ છે તુ કાથી આગ્યો જા જારે ખસીજા—જારે
શાને આવી આચરે વિકળ બની
વધુ ઘટ મોક્ષ નહિ જાને ખુવે નુર આમ બસ બસ દુર દુર
ઝટ ખસી જા—જારે

અમન -

૩૩

અમન નમન તુજને છે છેલ્લુ
અમન જાય છે રડી રડી
ભવન તજુ વન વનમા ભમશે,

(૨૨)

તુજને જપશે ઘડી વડી
જીવિત પિતકર હન ન ભામે,
શોક સુળી પર ચડી ચડી,
મરણ શરણ લેવાનું માટે,
પ્રેમ આગમા પડી પડી

જળહળ જોત વિષે પડે, હડે ન પ્રેમી પતંગ
ચોટયુ ચિત્ત ચમન વિષે, ધડે ન બીજો રંગ
ભુખ તરમ ભુનાઇ ગઇ, ગયો વિષય અભિલાષ
સુખ આશા સુકાઇ ગઇ ધિક ધિક આ ભવપારા

અમન—

૩૪

પ્રેમની પીડા શું છે તે તા પ્રેમી જાણે
પ્રેમની ખરી પરિણા પ્રેમી જાણે જે- દા પ્રેમની

ધાન ધનેકું કિયે કશર કયાટે લાવ
ખગ માકરપર મુખ ધરે, નિશ્ચય આવે તાવ

પ્રેમનુ જે તત્વ તે પ્રેમી પ્રમાણે જે-- પ્રેમની

શુ સમજે કીય પડયે, નીચ દર્દર નાનન,
ઉટ ધરે મુખ ઝાખરે, તજપુરસપાન

હિર નુ હિરાપણ માયુ સરાણે છે— પ્રેમની

(૨૩)

અપેસરાઓ—

૩૫

નાહિ ભાગી પક્ષે નીએ ના મટે,
બળ બાધા કુકિન માયો ચડ્યુ કાધે ના હડે નહિં
હોય વનમા કે ભવનમા કર્મ જનના ના છુટે,
સુખ યાગો કા વિયોગો ક્ષણ ભોગો ના ઘટે કદીએ.

કગ ૨—

૩૬

હાથે કી ૧૧ હૈય વાગ્યા જોઈ લાગ નશીય જગ્યા,
ઉજળુ એટલુ દુષ દેખીને ખુબ ડયાં નીચ કામ-અરેરે-ખુબ.
નૈતણો ૩૭ ઠોડીને ફોડ્યા તેનુ ૧ આ પગિણામ—હાથે.
મીં—મખન મભુરીમા ચુક પડી તો ઉતરી જારો ચામ-અરરર-ઉં
ભં—સેલ કરો જઈ જવ વિષે હવે એમ થુ ફારો હામ-હાથે.
કગ ૨—હાય ખમાશે કેમ અમોલી, આ દુખ ફોર દમામ-અરેરે-આ
ભં—ધીરા ખમો માગ વીર વાલીડા, છીર સુકાશે તમામ-હાથે.

અમન—

૩૭

વડી ઘડી પાશમા પડી પટકાય દુખી થાય— એજ
ફરી ફરી ચોટમા ચડી ઝડપાય છતા ધાય— એજ
એ જએ જએ જએ જ
કેક જળેલા ચિત ચળેવા ભોળાઓ ભરમાય જાયજ,
સાર નથીરે કાઠુ જગતમા, દુખી ત્રણા થાયે મન મોહી મરી જાયે-જ

(૨૪)

દુર ચનારા તે તરનારા, પ્રેમથી પલટાઇ નયજી,
તોપણ તેનો નેહ ન છુટે અધવચ લુટાયે જગ એમ વચું જાયે—જી

અમન

૩૮

છોડો નીદરડી છોડો,
મુજ તનના તાપો ત્રોડોરે— મોડો
હુ તો તમ પર વારી જાઉં જાઉં અદિહારી
જોઇ પ્રીત રીત મારી મુજ હૃદય હૃદય નિજ જોડોરે
પ્રેમ વરસાવો, ના તરસાવા,
મુજ તન મન, મન નહિ મોડોરે— મોડો
આતો તિવ્ય દેહધારી, કામ વગને વધારી
ચોરી જાય વૃતિ મારી, પ્રિય ચતુર ચતુર નન ડોડોરે,
તંગ દિલ ત્યાગો, જીવન ગો,
પિયુ નિત નિત પ્રીત ચિત જેડોર—છોડો

અકેડેખા—

૩૯

કયસીયે મુરત દિલ જાની
નવી—(આ હો હો હો)
અઠ—અજબ તેરી આત હય મુરત બાલી ભાલી
નચાકે નયન કાલી કદે કસાનેવાલી,
જ જીર દિલ ડાલી
નવી—(એમ કે)

(૨૫)

અ૦—ચલો ચલો દધગસે દેર મત કરો દિલગની,
(ચલ ચલ
નવી (ઓ હો હો હો હો)

ભડભડ—

૪૦

આવળે મીયાજ વલેગ આવળે
કહાવળે કામ અમ સરખુ કામ કહાવળે—આવળે૦
નવી—હાય હાય હાય હાય હાય
નીચને આપ પ્રભુ નગદા બનાવળે—આવળે૦
અકડેખા—ગ ડીકા ચાર વા ભરખ ખુવાર હય,
કટોકા બીજાના ઝોર જીતીકા માર હય
ભડભડ—(મુદ મુગ્ધ જન અધ બની પરનારી ફેદે ફસાય
પ્રીત કરી પરનારીની, સૌ કાંઈ પછી પસ્તાય
ધનામમા અકડેખા ભાષની, હેતે જીભ કપાય
નાકે નવીનું દાન-સવાનની લડાઈમા લડવા જાય)
લાવળે સદેશી શુભ વાંછ લાવળે—કહાવળે૦

ગુણિયળ—

૪૧

કાળજડુ કોરી કયા ગયા ઓ પ્યારા,
સંકટ આ હુથી ના સહ્યુ જાય
ભાગી દિલે જવાળા અતમા આવા કા થયા (ઓ પ્યારા)
નિર્દયતા આની ના ધટે નાથ,
હવે નવ જીવુ હુ રાખો રે કાંઈ દયા— કાળજડુ ૦

(૨૬)

દયાળુ થઈને જો હવે, ઠશન દયો તો ઠીક
અત સમય મારો અરે, આઁયો દેખુ નજીક-કાળજડુ ૦

ગુણિયલ, ભાડભાડ—

૪૨

ચરણ શરણ પ્રભુ હિતકર દુખહર
જય જગરાય નમુ તુજ પાય તુજ પાય
પરમ સુખદ છે કિત્ય નિત્ય તુ
આ વિપદને તરત હર હરિ ।
ક્ષેમ પ્રેમથી નરપતિતણ નિત નિત ધણ
કરજે ના અમથકી તુ મતાય—ચરણ

ગુણિયલ—

૪૩

જગલ જંમલ ભટકી મરી હુ ઝાડખાડ વન વન રખડી હુ—જગલ૦
ગિરી કાતરની ગહન ગલીમા નાથ ગોધના આરી પડી હુ—જગલ૦
શરીર વીધાયુ મનડુ ધવાયુ
નનડુ તવાયુ પિયુ રવડી હુ— જગલ૦
જુરી મરૂ હુ વિનતિ કરૂ છુ
પ્રાણુ ! હવે કાળ દાઢે ચરી હુ— જગલ૦

સર્વે પાત્રો

૪૪

જય જગનાથક પ્રભુ સુખ દાયક,

પરમેશ જગ કગતા ,

નતાપોને કાપો હો જય જય

ભય હરતા—

જય૦

વગદમ માયાળુ છો સાચા દયાળુ છો

પુરા કૃપાળુ છો પુરા કૃપાળુ છો

નમને ભજનારા જેઓ,

બ્રમણને તજનારા તેઓ

છો સૌના ભરતા હો—

હો જય જય૦

શ્રી હિન્દ નાટક સમાજ.

આ નીચેના પ્રયોગોના પુસ્તકો કંપનીના સુકામેથી મળી શકશે

૧ વીર હમીરના ગાયત્રી	ડિ	ડા	૦-૪-૦
૨ નવજીવન	"	"	૦-૪-૦
૩ ગુજરાતની ગર્જના	,	,	૦-૪-૦
૪ પ્રભજીવન	,	,	૦-૪-૦
૫ ગંગાશાપ	"	"	૦-૪-૦
૬ પાડવ ગુપ્ત નિવાસ	,	,	૦-૪-૦
૭ સમ્રાટ ચંદ્રગુપ્ત	"	,	૦-૪-૦
૮ પંજાબ પતન	,	,	૦-૪-૦
૯ જોહરે સમશીંગ	"	"	૦-૪-૦
૧૦ સુધન્વા	,	,	૦-૪-૦
૧૧ અમન-અમન	,	,	૦-૪-૦
૧૨ રક્તપાન	"	,	૦-૪-૦
૧૩ વીર પ્રતાપ	"	,	૦-૪-૦
૧૪ રા' નવધણુ	"	"	૦-૪-
૧૫ વીર જતસાક્	,	,	૦-૪-
૧૬ ગુમાનાસ હ	,	,	-
૧૭ જતવતિ સલાહ	"	,	૦-૪
૧૮ વીર જરાસક	"	,	૦-૪
૧૯ વાસન-અવતાર	"	,	૦-૪
૨૦ જુલમી જાલમ	"	"	૦-૪

‘વીર-હમીર’ ભાષણ ગાયન મહિત કા ૧-૦ ૦

‘જોહરે સમશીર’ના આંગળિયો નમા ઉદુમા પછા ૧૫૦

‘ગંગાશાપ’ના આંગળિયો નમા ૧૫૦ છે

માનપ્ર,

શ્રી હિન્દ નાટક સમાજ

